

NIEUWSBRIEF NUMMER 7, DECEMBER 2009

NATUURONTWIKKELINGSPROJECT STAPSTEEN 'T ZWANENBROEKJE

Stapsteen 't Zwanenbroekje is een particulier initiatief, ongeveer tien jaar geleden gestart, waarbij landbouwgronden worden omgezet in natuur. De overheid wil natuurbeheer door particulieren stimuleren. 't Zwanenbroekje is hiervan een voorbeeld. Bij de inrichting van het gebied wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke variatie passend bij het landschap, zodat zoveel mogelijk planten en dieren zich er thuis kunnen voelen. Het gebied vormt een stapsteen in de ecologische verbindingzone door de Ooijpolder tussen de stuwwal bij Ubbergen en de uiterwaarden langs de rivier de Waal.

't Zwanenbroekje werkt samen met het IVN, vereniging voor natuur- en milieueducatie, afdeling Rijk van Nijmegen.

Deze foto werd afgelopen zomer vanuit de lucht gemaakt door Henk Baron ongeveer vanaf het Wylerbergmeer richting Nijmegen. Links van de snelweg naar Kleef het dorp Beek; rechts op ongeveer een derde van onderen de Sint Hubertusweg naar Ooij. In het midden tussen de verkeersweg en het Meer zie je 't Zwanenbroekje met langs het Meer de nieuwe plassen, die in december 2008 gegraven zijn. De uitgegraven grond is opgebracht op het grote perceel achter de bommenrij langs de Hubertusweg. Inmiddels is dit perceel weer groen als gras. In de verte de rivier de Waal en de stad Nijmegen.

De foto laat goed zien hoe gunstig 't Zwanenbroekje ligt tussen enerzijds de bossen op de stuwwal en anderzijds de Ooijpolder. Een ware stapsteen in het herstel van de ecologische verbinding tussen de natuur in deze twee gebieden. Niet zichtbaar zijn de voorzieningen, die langs en onder de verkeersweg zijn aangebracht met het doel deze barriere passeerbaar te maken: amfibieënpassages, dassenraaster en faunatunnels. Met steun van de gemeente Nijmegen wordt binnenkort ook de rest van de natuurverbinding richting de Groenlanden ingericht. De natuurgebieden en hun verbindingen zijn onderdeel van een wereldwijd natuurnetwerk. Vogels uit het noorden brengen hier de winter door terwijl broedvogels uit Afrika in de zomer hier te gast zijn. Hetzelfde geldt voor andere diersoorten: sommige vissen reizen tussen de oceanen en de oorsprong van de beekjes op de stuwwal.

Met dank aan Henk Baron.

De vorige nieuwsbrief verscheen in mei van dit jaar. Inmiddels is er weer heel wat gebeurd. Graag brengen wij U daarvan op de hoogte. Uw speciale aandacht vragen wij voor de rubriek “Kom over de Brug”, help onze Geuzen de winter door!
Namens het beheerteam, Jos Swarte

Waarnemingen

De eerste foto werd eind augustus gemaakt. De naaktslak heeft trek in de ontlasting met kersenpitten, maar welk dier heeft dit gedeponeed? Een kleine rondvraag wees de das aan als meest waarschijnlijke poeper. Maar absolute zekerheid kon niemand geven. Wij hebben eerder dassenharen gevonden in een raster en ook een duidelijke prent in de klei. Of de kersen gegeten zijn in de Groenlanden of op de stuwwal is niet bekend. De faunatunnel onder de snelweg vertoont sporen van gebruik, maar deze zijn onduidelijk.

De tweede foto laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Een rondzwervende bever is begonnen aan de opslag van wilgen langs de rand van het Meer.

Klein grut

Deze foto is van vorig jaar. Bij het schonen van de Kleine Beek rolde een bolletje in het water. Het leek een oud vogelnestje en werd meegenomen. Pas een dag later werd tijdens de jaarvergadering van Praktisch Natuurbeheer de piepende, levende inhoud ontdekt. Zes piepkleine baby dwergmuisjes. Helaas was het niet meer mogelijk het nestje terug te zetten. Het nestje van de dwergmuizen wordt opgehangen aan de top van halmen. De muisjes maken bij het klimmen gebruik van hun staart. Man en vrouw werken samen bij de bouw.

Op 13 mei vond Rowan Koster, weidevogelcoördinator van Landschapsbeheer Gelderland, zes Kievitsnesten. Hij zag wel 20 hazen en behalve de gewone vogels een Oeverloper, Groenpootruiter en een Lepelaar.

Op 29 juni meldde Remco Wester aan vogelwerkgroep de Mourik:

"Bij het Zwanenbroekje werd ik blij verrast door twee adult Visdief op een klein eilandje en de twee 'soesjes' die er bij liepen: twee jongen! Een mooi resultaat voor dit nieuwe gebied! Verder hier vier Bosruiters, 23 Grutto's Zomertalingen, Tureluurs en een Witgat. De steltlopers komen er weer aan in ieder geval"

Op woensdag 15 juli rond 21.15 uur werd een vlucht Lepelaars waargenomen. Zij cirkelden boven 't Zwanenbroekje en streken neer tegenover het kerkje van Persingen. In totaal 31 stuks.

We dachten dat “onze”ijsvogels de strenge winter niet overleefd hadden.

Op 6 september werd er een gesignaleerd aan het einde van de kleine beek, vlakbij het Meer, op 12 september bij het rietmoeras. Nu maar hopen dat ze ook de broedwanden, die wij hebben gemaakt, ontdekken.

Begrazing

Zoals bekend is in 2008 een experimentele samenwerking aangegaan met de stichting FREE. De stichting heeft in april 2008 een stier, drie koeien en een pasgeboren kalf op 't Zwanenbroekje geplaatst. Deze kudde is inmiddels aangegroeid tot acht dieren.

Enige tijd geleden heeft FREE aangegeven dat zij niet verder wil gaan met het experiment. Het past niet goed in hun bedrijfsvoering en zij vinden het beheer zoals dat wordt uitgevoerd op 't Zwanenbroekje, waarbij gedeelten van het terrein worden afgesloten voor de runderen, te kleinschalig. Ook zou het gebied te nat zijn in de winter en zich daarom beter lenen voor een lange seizoensbegrazing in plaats van het hele jaar rond. De dieren worden dan in de natte tijd enkele maanden elders ondergebracht.

Deze mededeling stelde ons uiteraard voor problemen. Wij zijn gehecht geraakt aan onze Rode Geuzen met hun Hollandse uitstraling. Begrazing van de graslanden is nodig om verruiging en dichtgroeien tegen te gaan. Bovendien bevordert het gedrag van de dieren het ontstaan van nieuwe vegetatie. Dat is duidelijk te zien langs de paadjes waarlangs ze zich verplaatsen.

Gelukkig zijn we er in geslaagd voortzetting van de begrazing te realiseren. En dit zelfs met hetzelfde ras en een deel van de zelfde groep dieren!

Free biedt vijf van de acht dieren te koop aan. Een particulier, die uit liefhebberij halfwilde runderen houdt en hier veel ervaring mee heeft, is bereid deze dieren te kopen en ze op 't Zwanenbroekje te laten grazen. Wij zijn blij met dit aanbod en zijn met hem in zee gegaan. Ter wille van een goede samenstelling van de groep zijn twee van de vijf dieren geruild. Met een van de nieuwe koeien kwam een kalfje mee. In totaal lopen er nu zes Rode Geuzen. Dinsdag 1 december heeft de afvoer van drie dieren en de omruil van twee plaats gevonden. Een hele operatie, die echter soepel verliep. Na aanvankelijke onrust was de nieuw samengestelde groep runderen na een paar dagen aan de nieuwe situatie gewend.

Kom over de brug!!

help onze Geuzen de winter door!

De nieuw verworven graslanden aan de oostzijde van de Grote Beek (zie de rode lijn op de luchtfoto) zijn minder nat dan de weiden aan de westzijde, waar de runderen thans lopen. Op de foto zijn ook de een jaar geleden gegraven moerassen goed te zien. Halverwege zie je de Grote Beek, waarlangs het wandelpad loopt naar het pontje linksonder. Linksboven is Persingen te zien.

Door een brug te slaan over de beek kunnen de nieuwe gronden bereikbaar worden voor de runderen. Dan blijft begrazing het hele jaar rond mogelijk. Het waterschap heeft inmiddels hiervoor toestemming verleend. Nu komt het er op aan de brug te bouwen. De stichting “Vrienden van ’t Zwanenbroekje” is in staat de legeskosten van €250,00 van het waterschap en de kosten van de nodige balken en de fundering te dragen. Dit materiaal kan bij een sloper worden aangeschaft. **Maar nu de planken nog! Daar is nog geen geld voor. Wij roepen lezers van deze nieuwsbrief, die ons natuurproject een goed hart toedragen, op een plank voor hun rekening te nemen, meerdere mag ook. Een plank kost 25,00 Euro. Als aandenken zullen uw initialen in de plank worden gebrand. U kunt uw bijdrage storten op het aan het eind van deze brief vermelde rekeningnummer.**

Werk in uitvoering

Afrastering nieuwe graslanden. Dankzij een bijdrage uit het “heldendadenfonds” van de stichting **Landschapsbeheer Gelderland** konden we een loonwerker inhuren met een zware bak. Deze hielp de vrijwilligers van de werkgroep Praktisch Natuurbeheer bij het in de grond drukken van zware, kastanjehouten kloofpalen. Zie de rode lijn op de luchtfoto hierboven. Het aanbrengen van het prikkeldraad is begonnen..

Werkdag Praktisch Natuurbeheer. Liefst 25 leden van de werkgroep staken op 21 november de handen uit de mouwen. De vogelkijkhut bij de paaipoel werd opgeknapt, een stuk heg gevlochten, opslag van wilg en braam verwijderd en twaalf nieuwe wilgenbomen voor het eerst geknot.

aandachtig

toegang naar de vogelkijkhut

versteviging

keukenprins

Vandalisme en ongewenst bezoek

De zogenaamde "nectarkroeg" langs het wandelpad is definitief gesneuveld. We gaan deze weer opbouwen op het "evenementenplein", dat is niet voor publiek toegankelijk. Het wandelpad over 't Zwanenbroekje nodigt uit tot kamperen in de "vrije natuur". Hoe aantrekkelijk ook is dit toch niet de bedoeling. Eerder reed een camper het pad op tot het Meer en bracht -na de barbecue- daar de nacht door. Een verbodsbordje werd binnen een dag van de paal gerukt.

Impressie

Ben Polman, bioloog, lid van IVN en KNNV, is bereid gevonden de ontwikkeling van de vegetatie op 't Zwanenbroekje systematisch te inventariseren. Hieronder volgt zijn eerste impressie van het gebied.

Biotopenrijk

De geiten kijken vanuit het wilgenbosje spijtig naar mijn fiets die ik voor de zekerheid toch maar aan het andere hek vastzet. Van de wilgen hebben ze tot twee meter hoog alle zijtakken en blaadjes opgegeten. De Bomen lijken net paraplus. De stuwwal in mijn rug wetend loop ik naar de mistige verte. Het kerkje van Persingen is vaag te zien in het bleke zonlicht. Bezorgd om mijn edele delen stap ik voorzichtig over het prikkeldraad en loop het weiland in.

Een weiland? Verbaasd zie ik in de moeraszone van het plasje links minstens vijftien plantensoorten; bijna allen verhout en in winterrust gaand. Verder, op een lichte verhoging vol met akkerdistels kijk ik om me heen. Links een lange meidoornhaag, rechts begrenst een rietkraag het weiland. In de verte schittert het water van 't Meertje in het sterker wordende zonlicht. Enkele eenden vliegen kwakend op en verdwijnen in de Ooy achter de bomenrij langs het water. Achteromkijkend zie ik twee buizerds boven de stuwwal cirkelen.

Over het koeienpaadje naar het water lopend, valt het me op dat vlak naast het paadje veel meer klaver staat dan een meter ervan af. Er lopen meer van dergelijke paadjes door het weiland zie ik nu. Het platte weiland is niet plat, er zijn allerlei hoogteverschillen en natte en droge plekken. Steeds met een iets andere vegetatie; allemaal andere biotoopgebiedjes.

Bij de lage oever van het open, uitgegraven water dat uitkomt op het langzaam westwaarts stromende Meertje, zie ik in de Ooypolder een ver torentje. Op het gele voetgangerspontje zit een man van de zon te genieten; kennelijk moe van het zware draaien aan het wiel om aan de overkant te komen. De waterplas is vorig jaar uitgegraven, maar nu al tel ik twintig soorten in de moeraszone. In het stuk wei dat niet is begraasd, groeit alles weelderiger dan in het koeiengedeelte. Zo te zien staan er ook een paar andere plantensoorten, maar alles is uitgebloeid. In het voorjaar nog maar eens goed kijken.

Terugsoppend langs de ruisende rietkraag, stuit ik op een nat stuk. Enkele bloeiërs nog, egelboterbloem, echte koekoeksbloem en reukloze kamille. Riet, lisdodde, tandzaad, bastaard wederik, pitrus en waterbies zijn allemaal uitgebloeid. In het weiland liggen her en der koeienvlaaien. De oude, grijze zitten vol gaatjes, hier zijn de volwassen insecten al uitgekropen. Bij het naderen van de zwarte, natte verse vlaaien vliegen de gele mest- en de zwarte slijkvliegen weg. Verderop langs de zoemende verkeersweg rijst de beboomde stuwwal op.

Hoezo een saai plat weiland? Overal verschillende kleine biotopen.

Educatieve activiteiten

Dinsdag 2 juni was er een zeer geanimeerde ontvangst en rondwandeling met leden van de ondernemersgroep “de Stuwwal”.

Op een warme zomeravond rond de langste dag sloten IVN-leden het werkjaar af met een rondleiding en een borrel op het evenementenplein.

Groep acht van basisschool “de Bijenkorf” in Leuth kwam weer werken. Zij zaagden de wilgenopslag op de eilandjes weg. Reuze spannend was de smalle plank over de beek.

Vier leerlingen van de Groenschool Helicon werkten twee ochtenden mee in het kader van hun maatschappelijke stage.

Leerlingen van de Vrije School werkten 20 ochtenden mee op een boerderij. Voor de aanleg van compostbakken waren wilgentenen nodig. Die kwamen ze afzagen in ons “hoofdpijnbosje”.

Een bezoek aan 't Zwanenbroekje? angelamundi@dse.nl

Interesse in een informatiefolder en/of de nieuwsbrief? j.h.swarte@hetnet.nl

Een eenmalige of periodieke donatie aan 't Zwanenbroekje?

Rekeningnummer 1279.60.724 ten name van stichting Vrienden van 't Zwanenbroekje, Rabobank Rijk van Nijmegen

Bereikbaarheid van 't Zwanenbroekje:

Vanaf het Trajanusplein in Nijmegen richting Beek/Kleve, N325. De eerste afslag rechts naar Ubbergen nemen. Parallel aan de verkeersweg blijven (Parallelweg) tot het punt waar de weg enigszins naar rechts buigt (begin Kasteelse Laan) en het fietspad rechtdoor gaat. Auto's en fietsers kunnen hier parkeren; voetgangers steken hier de weg over (**voorzichtig!**) naar het klaphekje. Hierachter bevindt zich een landbouwweg en het toegangshek van 't Zwanenbroekje. De landbouwweg is ook te bereiken vanuit Beek, St. Hubertusweg, eerste afslag links